

(pénzt vagy vetőmagvakat). Így lesz a paraszt a gyáros jobbágya. De különösen a gyáros kiszolgáltatottja a paraszt gazdasági válság idején, amikor a gyáros csak kis mennyiséget vesz. Aragon tartományban így ment tönkre ezer és ezer cukorrépatermelő kisparaszt. Mindezekkel karöltve jár az uzsora, — s az adó. Az állami mellett a különböző tartományi és községi. És sok helyen még egész sor hűbéri adó. 1932 februárjában pl. *Muy Salar de Valdovera* (Logrono) falu lakói Madridba mentek egy gabona, bor, baromfi, stb. beszolgáltatásában álló adó eltörlését kérni. Ez az adó a IX. század elejére megy vissza, amikor még don Ramiro, León fejedelme uralkodott! (*Bajomi Endre*)

FERDINAND BRUNOT. Néhány hónappal ezelőtt a *Korunk* beszámolt *Ferdinand Brunot* hatalmas művének, a *Francia nyelv történetének* egyik kötetéről, amelyből kitűnt, hogy a filológia és a nyelvészet látszólag elvont disciplinái mennyire megközelíthetik az élet és a társadalmi valóság kérdéseit és hogy milyen értékes segítő eszközévé válhatnak a történelem- és társadalomtudománynak. Brunot, aki a Sorbonneon a francia nyelv történetét adta elő s mostan váratlanul elhunyt, nemcsak a francia nyelvészet egyik kimagasló művelője volt, hanem egyben ragyogó képviselője annak a tudós típusnak, amely a szaktárgyának szentelt erőfeszítéseket össze tudta egyeztetni a szabadságszerető polgár közeledésével s a polgári életben komoly tudós, a tudományban pedig minden dogmatizmustól és szektáriánus előítéllettől mentes kutató polgár. Ez a felfogás az ő szaktudományában, a nyelvészetben a német nyelvészek idealista vagy gépiesen materialista kutatási módszerének túlhaladásához vezette.

Ferdinand Brunot 1860-ban született. Egyetemi tanulmányainak elvégzése után tanulmányutat tett Németországban s egészen fiatalon kapott katedrát, először Lyonban, majd Párisban. Mint nyelvész közvetlenül gyakorlati munkát végzett azzal, hogy megreformálta a nyelvtan oktatását. *La pensée et la langue* című könyvében, mellyel egyidejűleg telemi nyelvtanokat is szerkesztett, első sorban arra mutatott rá, hogy a nyelv élő és fejlődő szerv, melyet nem lehet a merev nyelvtani kategóriák kényszerzubbonyába zárni. A nyelvet a gondolkodás kifejezése s éppen ezért tanulmányozását az összes tudományok egybefogására kell felhasználni. A nyelvtan, Brunot felfogása szerint „nem tiltó intézkedésekkel, korlátozásokkal, akadékoskodásokkal teli s néhány rendőrbiztos éberségére bízott közrendészeti rendet, hanem az élet törvénye, olyan törvénytár, melyet napról-napra változtatnak s folytonosan hozzáalkalmaznak az állandóan váltakozó körülményekhez.“

Ugyanebben a szellemben alkotta Brunot főművét, a *Francia nyelv történetét*, melynek 16 kötete jelent meg eddig. Brunot munkáját csak a Ferradalom és a napoleoni császárság bukásáig tudta elvinni, de munkája nem marad torzó, mert tanítványai kidolgozzák, az általa összegyűjtött anyagra támaszkodva és módszerét alkalmazva a XIX. század nyelv-történetét is. Brunot nyelvtörténetét nemcsak szaktudósok, hanem a történészek, társadalomtudósok is értékelik. A német iskola Európaszerte elterjedt hagyományos módszerével szemben, Brunot nem elégszik meg a nyelv belső történetének hangtani-, alak- és mondattani, szókincsbeli változásainak feltárával, hanem igen nagy figyelmet szentel a külső tényezőknek is, vagyis minden korban megmutatja, hogyan hatnak a nyelvre a történelmi, társadalmi és politikai körülmények, a társadalmi rétegek, az eszmeáramlatok s nem utolsósorban a termelési technikák. Ilyen munkamódszerrel művelve a nyelvtudomány nemcsak filológiai,

hanem történelmi szempontból is érdekes olvasmánnyá válik.

Brunot kezdeményezője volt számos, a francia nyelv tisztaságát megvédeni akaró mozgalomnak s anélkül, hogy politikailag különösebben előtérbe lépett volna, vezető szerepet játszott az Emberi Jogok Ligájában és más humanista csoportosulásban. (Cs. Gy.)

A 150 EVES BYRON. A múlt hó végén volt Byron születésének 150. évfordulója s ez az alkalom ismét felhívta a világ figyelmét a költő személyére s a világirodalomban termékennyé vált irodalmi örökségére. Byron, mint ismeretes, ősrégi angol nemesi családból származott. Származása ellenére Byron műve az egész haladó, humanista emberiség barátai és csodálói közé tartoztak kora legjobbjai. Németországban Goethe és Heine, Franciaországban Stendhal, Oroszországban Puskin és Lermontov. Velük együtt Byron a XIX. század első felének legnagyobb költői közé tartozk. Hatása korára és az utókorra egyedülálló. Titka e hatásnak: művészi tökéletessége és eszmei gazdagsága.

Byron új költői formákkal és új tárgyakkal gazdagította kora irodalmát. A modern költők közül ő az első, aki feltárta a Kelet minden színpompáját az európai olvasó előtt, de minden artisztikus-exotikus játék nélkül. Költeményeiben az orientális romantika varázslatos tündöklésében modern kérdések; a századeleji polgári társadalom növekvő ellentétei jelennek meg. Byron ezen kívül a költői kifejezésben is mester és teremtő művész. Nyelve elragadó pompája és dalomgazdagsága a verselést kiszabadítja szűk, akadémikus, klasszicista bilincseiből s a szabad, demokratikus gondolatok erőteljes és hajékony hangszerévé változik.

Byron műveinek alaptendenciája minden vitán felül haladó, humanista. A fiatal lord, aki származása folytán az angol felsőház tagja, első híressé vált beszédében az ellen a törvényjavaslat ellen szállt sikra, mely halálbüntetést indítványoz az u. n. géprombolók ellen. A géprombolás, mint ismeretes az akkori munkásság kétségbeesett tiltakozása a nyomor ellen, amit a gépek, különösen a gőszövőgépeknek bevezetése idézett fel. Byron humanista érzésének egész melegevel fogja pártját a halálbüntetéssel fenyegetett luddistáknak. Természetesen Byronnál még nem lehet szó a korabeli társadalom lényegének világos felismeréséről. Felépése azonban a Lordok Házában arra vall, hogy a fiatal Byron éles elöntében került környezete álszent gondolkodásával.

Byron egész életén át megmaradt ellenzékinek. Művei minden során átömlik szenvedélyes gyűlölete az álszenteskedés iránt. Helytelen lenne, ha Byron költészetében csak a kor deklasszálódó arisztokráciájának ellenkezését látnánk a feltörekvő új ipari polgársággal szemben. A hanyatlás depressziója ugyan kifejeződik a híres „byroni világfájdalom“ (byronizmus) hangulati mozzanataiban, műveinek legjobb és legmélyebb része azonban szabadságot lehel és tiltakozást minden antihumanista magatartás ellen. Nem hiába számított Byron mindig kísértetnek az angol és a nemzetközi regresszió szemében. Nem hiába tagadta meg a hivatalos angol világ. (Rágalomhadjáratot is indítottak ellene azzal a váddal, hogy állítólag „vérfertőző“ kapcsolatok fűzik mostohanóvéréhez. Emiatt hagyta el 1810-ben Angliát.) Klasszikusaink nem hiába állítják Byront egy sorba a nagy francia felvilágosodott írókkal, Holbachkal, Helvetiuszal és Diderotval.

Byron ott a legnagyobb, ahol az álerkölcűek, az álszenteskedők és ájtatoskodók ellen küzd, akik megmérgezték Anglia társadalmi légkörét és az ő magánéletét is. Ellenségei csipős kigunyolásában egyenesen fe-